

CRÒNICA LEGISLATIVA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Segon semestre de 2023

“El desmantellament de les polítiques lingüístiques: inacció administrativa i entrebancs per al valencià”

Reyes Marzal Raga*

Resum

A la crònica del segon semestre de 2023 assenyalem el desmantellament de la política lingüística que, en els últims anys, havia impulsat la normalització del valencià. Tot i que se celebren els 40 anys de la Llei d'ús i ensenyament del valencià, la feblesa d'aquest text, les dilacions i titubejos a l'hora d'implementar-la, així com tot un seguici d'anul·lacions judicials de les polítiques del Botànic dibuixen un escenari desolador per al valencià com a llengua pròpia. La suspensió de l'ensenyament en valencià als territoris de parla castellana, la supressió de diverses institucions i la pressió sobre les competències estatutàries de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua són una bona mostra d'aquest escenari, que només millora amb la modificació del Reglament del Congrés dels Diputats que hi permet l'ús del valencià com a llengua cooficial. També fem esment de l'acció de foment i de l'onomàstica.

Paraules clau: desmantellament de la política lingüística; Oficina de Drets Lingüístics; Consell Social de les Llengües; Acadèmia Valenciana de la Llengua; criteris lingüístics; Reglament del Congrés dels Diputats; hidronímia; Comunitat Valenciana.

LEGISLATIVE REPORT ON THE VALENCIAN COMMUNITY

Second half of 2023

“Dismantling language policy: administrative inaction and obstacles for Valencian”

Abstract

In the report of the second half of 2023, we highlight the dismantling of the language policy that had fostered the normalisation of Valencian in recent years. Despite the commemoration of the 40th anniversary of the Law on the use and teaching of Valencian, weaknesses in its text, delays and hesitations in its implementation and the striking down by the courts of several policies arising from the Botanical Gardens Agreement paint a bleak picture for Valencian as a language in its own right. The suspension of teaching in Valencian in Spanish-speaking territories, the abolition of various institutions and the pressure exerted on the statutory powers of the Valencian Academy of Language are good examples of this situation, improved only by the amendment to the Regulations of the Spanish Congress of Deputies allowing the use of Valencian as a co-official language. The article also mentions promotion action and onomastics.

Keywords: dismantling language policy; Office of Linguistic Rights; Social Council of Languages; Valencian Academy of Language; linguistic criteria; Regulations of the Congress of Deputies; hydronymy; Valencian Community.

* Reyes Marzal Raga, professora titular de dret administratiu. Universitat de València-Estudi General (UVEG). reyes.marzal@uv.es.

Citació recomanada: Marzal Raga, Reyes. (2024). Crònica de la Comunitat Valenciana. Segon semestre de 2023. “El desmantellament de les polítiques lingüístiques: inacció administrativa i entrebancs per al valencià”. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 81, 284-290. <https://doi.org/10.58992/rld.i81.2024.4200>

Sumari

- 1 Quaranta anys de la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV). Un aniversari agredolç
- 2 La suspensió de l'ensenyament en valencià als territoris de parla castellana
- 3 La supressió de l'Oficina de Drets Lingüístics (ODL) i del Consell Social de les Llengües
- 4 La proposta de criteris lingüístics per part del Consell i les competències de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) com a institució estatutària
- 5 El valencià, com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana, es pot utilitzar al Congrés dels Diputats
- 6 Acció de foment sobre el valencià
- 7 Onomàstica

1 Quaranta anys de la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV). Un aniversari agredolç

Després de molts anys de reivindicacions per aconseguir la recuperació i una major presència del valencià a les institucions i a l'escola, el 23 de novembre de 1983 es va aprovar l'anomenada [Llei 4/1983, de 23 de novembre, d'ús i ensenyament del valencià \(LUEV\)](#). Així, doncs, en aquest semestre celebrem els 40 anys de la seua aprovació i ens fem ressò de la importància d'aquesta norma, que va ser una prioritat del primer Govern autonòmic. No debades és la quarta llei aprovada després de la recuperació de l'autogovern. L'impuls d'aquest text i els esforços de diversos col·lectius, tal com recull de manera sintètica però molt adient la [revista Saó](#), van donar el seu fruit i, amb una xicoteta correcció d'errades, el text es va aprovar i es manté indeleble fins aleshores.

Al [preàmbul de la Llei](#) es diu que: "Davant la situació disglòssica en què està immersa la major part de la nostra població, consegüent a la situació de sotmetiment del valencià mantinguda durant la història de quasi tres-cents anys, la Generalitat, com a subjecte fonamental en el procés de recuperació de la plena identitat del poble valencià, té el dret i el deure de retornar la nostra llengua a la categoria i el lloc que mereix, acabant amb la situació de deixadesa i deterioració en què es troba. La nostra irregular situació sociolingüística exigeix una actuació legal, que sense tardar acabe amb la postració i propicie l'ús i ensenyament del valencià per tal d'assolir l'equiparació total amb el castellà." Aquesta llei tracta de superar la relació de desigualtat que hi ha entre les dues llengües oficials de la nostra comunitat autònoma, i disposa les mesures de foment per tal d'impulsar l'ús del valencià en tots els camps, i especialment en l'Administració i l'ensenyament com a vehicles de recuperació. La finalitat última de la Llei és assolir, mitjançant la promoció del valencià, l'equiparació efectiva amb el castellà i garantir l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes en condicions d'igualtat i desterrar qualsevol forma de discriminació lingüística.

Tot i haver transcorregut quaranta anys, l'objectiu final de la norma, que fonamentalment és de promoció, no ha estat totalment assolit i a hores d'ara no està garantit l'ús normal i oficial del valencià en condicions d'igualtat als diversos àmbits d'ús, i és molt palès que l'actualitat ens mostra reprovables exemples de discriminació lingüística. A la Crònica d'aquest semestre fem esment de diverses modificacions legislatives que expliciten la nova política lingüística del Consell i, com seguidament es dirà, mostren el retrocés de l'ensenyament del valencià a l'escola, l'eliminació d'instàncies i organismes que van ser creats per a la defensa dels drets lingüístics dels valencians i, en última instància, el desmantellament del model que amb esforç s'havia assolit fins ara.

2 La suspensió de l'ensenyament en valencià als territoris de parla castellana

La [Llei 7/2023, de 26 de desembre, de mesures fiscals, de gestió administrativa i financera, i d'organització de la Generalitat](#) suspèn l'aplicació del model plurilingüe implementat al sistema educatiu valencià. Aprofitant la tramitació d'aquesta llei d'acompanyament als pressuposts de 2024, s'ha introduït una modificació a la [Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, per la qual es regula i es promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià](#), d'acord amb la qual fins a l'inici del curs escolar 2025-2026 se suspèn l'aplicació del model d'immersió lingüística per als centres de predomini lingüístic castellà relacionats a [l'article 36 de la LUEV](#).

El sistema escolar valencià és un sistema educatiu plurilingüe i intercultural que té com a llengües curriculars el valencià, el castellà, l'anglès i altres llengües estrangeres. Tots els centres educatius dissenyaran el seu programa d'educació plurilingüe i intercultural (PEPLI) tenint en compte que, tal com disposa [l'article 6 de la dita Llei 4/2018](#), el temps mínim destinat als continguts curriculars en cadascuna de les llengües oficials, en el conjunt de l'escolaritat obligatòria, ha de ser del 25 % de les hores efectivament lectives, i que s'han d'impartir en cadascuna de les llengües oficials la matèria o l'assignatura corresponent al seu aprenentatge i al mateix temps, com a mínim, una altra àrea, matèria o assignatura no lingüística curricular de caràcter troncal o anàleg. Tanmateix, el temps destinat als continguts curriculars en llengua estrangera, en el conjunt de l'escolaritat obligatòria, pot oscil·lar entre el 15 % i el 25 % de les hores lectives. En altres articles de la [Llei 4/2018](#) es concreten les forquetes horàries respecte de cadascuna de les etapes de l'ensenyament no universitari: educació infantil, primària, ESO, batxillerat, formació d'adults i FP. A més, als alumnes que s'acullin a les excepcions establertes per [l'article 24 de la dita Llei](#) no els serà aplicable l'obligació de domini oral i escrit del valencià.

Doncs bé, el canvi legislatiu permet ara que els centres de territoris de predomini lingüístic castellà proposen la modificació dels seus projectes lingüístics de centre, de manera que, en el seu pla d'ensenyament i ús vehicular de les llengües, una o diverses de les àrees, matèries, àmbits o mòduls que s'havien d'impartir en valencià puguen impartir-se en castellà, a proposta del consell escolar, que haurà de ser aprovada per l'Administració valenciana. Cal recordar que la [Llei 4/2018](#) ja permetia certes modulacions per als centres de predomini lingüístic castellà. El que ara permet la modificació legislativa, reproduint i fent meu ací el parer expressat al vot particular emès pel Consell Jurídic Consultiu de la Comunitat Valenciana respecte del [Dictamen a l'Avantprojecte de Llei de mesures fiscals, de gestió administrativa i financera i d'organització de la Generalitat per a l'any 2024 \(Dictamen núm. 745/2023\)](#), és una limitació dels drets fonamentals a la igualtat ([article 14 CE](#)) i a l'educació ([article 27 CE](#)), tenint en compte que és un [dret individual](#) dels ciutadans el coneixement i domini del valencià, que l'Administració ha de garantir amb independència de la seua ubicació territorial. A més, vulnera el dret a rebre educació en llengua pròpia, que reconeixen l' [Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana](#) i la [Llei orgànica 2/2006, d'educació](#).

D'altra banda, no deixa de cridar l'atenció el fet d'aprofitar la tramitació de la llei d'acompanyament als pressuposts per introduir un canvi legislatiu aliè a la qüestió pressupostària i de tanta importància per a la política lingüística valenciana, cosa que dilueix el debat parlamentari al voltant de l'ensenyament del valencià. Potser els consells escolars dels centres ubicats al territoris castellanoparlants, als qual correspon la petició de modificar els projectes lingüístics de centre, puguen frenar l'abast de la suspensió que permet aquest canvi legislatiu.

3 La supressió de l'Oficina de Drets Lingüístics (ODL) i del Consell Social de les Llengües

La [Llei 7/2023, de 26 de desembre, de mesures fiscals, de gestió administrativa i financera, i d'organització de la Generalitat](#), ha inclòs una disposició derogatòria en la qual suprimeix l'Oficina de Drets Lingüístics (ODL) de la Generalitat Valenciana, creada per l'article 136 de la [Llei 8/2022, de 29 de desembre, de mesures fiscals, de gestió administrativa i financera, i d'organització de la Generalitat](#). També suprimeix el Consell Social de les Llengües, creat pel [Decret 73/2018, de 8 de juny, del Consell](#).

Pel que fa a l'ODL, s'inclouen dues [disposicions transitòries](#) referides als procediments iniciats amb anterioritat a la supressió que, per al cas de procediments relatius a queixes, suggeriments i consultes que s'hagueren iniciat a instàncies de part davant l'ODL amb anterioritat a l'entrada en vigor de la llei derogatòria (ço és l'1 de gener de 2024), es tramitaran i resoldran d'acord amb el que es disposa en les disposicions legals vigents en el moment de presentació de la sol·licitud ([disposició transitòria primera](#)). Pel que fa als procediments administratius iniciats d'ofici per l'ODL i que estigueren pendents de resolució en el moment d'aquesta entrada en vigor, quedaran arxivats ([disposició transitòria segona](#)).

A la [Crònica d'aquesta revista que vam fer per al segon semestre de l'any 2021](#) es glosava l'anul·lació del Decret pel qual es regula el funcionament de l'ODL de València, que va ser acordada pel Tribunal Suprem en la [Sentència 1357/2021, de 22 de novembre de 2021 \(recurs 4651/2020\)](#). Allí es feia esment de la limitació de competències derivada de l'anul·lació reglamentària i, en conseqüència, de la seua justificació com a òrgan especialitzat en la canalització de les reclamacions, els suggeriments i les consultes motivades per possibles vulneracions dels drets lingüístics. La supressió de l'ODL esdevé, doncs, una conseqüència inevitable d'aquest pronunciament judicial, en haver buidat de competències substancials aquest òrgan.

El naixement del Consell Social de les Llengües, segons el preàmbul de l'avantdit [Decret 73/2018](#), es justificava amb les disposicions de l' [Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana](#), d'acord amb el qual el Govern valencià assumirà la direcció tècnica i la coordinació del procés d'ús i ensenyament del valencià assessorant totes les administracions públiques i els particulars i prenent les mesures que calga per a fomentar l'ús i l'extensió del valencià. En els últims anys, també aquest òrgan havia estat qüestionat pels seus propis membres, en denunciar-ne la paràlisi i l'absència de reunions. Finalment, s'ha suprimit aquest òrgan, en assenyalar que les seues funcions de control es poden exercir també en l'àmbit parlamentari, així com a través d'altres òrgans de participació existents.

4 La proposta de criteris lingüístics per part del Consell i les competències de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) com a institució estatutària

En data 23 d'octubre de 2023, ha tingut lloc una reunió en la qual el conseller d'Educació, Universitats i Ocupació ha presentat a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) un primer esborrany dels criteris lingüístics elaborat per aquest òrgan. Així ho anuncia el [Gabinet de Comunicació de la mateixa Conselleria](#), que apel·la al fet que "una Administració ha de saber buscar les paraules i les fórmules més adequades per arribar als ciutadans de manera clara, senzilla i directa. Des del Consell apostem per una política lingüística de consens. El valencià és de tots i així l'han de sentir els ciutadans de la Comunitat Valenciana". La proposta de la Conselleria inclou una relació de nous criteris lingüístics que es refereixen, per exemple, a l'ús dels demostratius simples o de l'article neutre en escrits poc formals i comunicacions orals, entre d'altres qüestions. Els criteris contenen també un apartat per als noms de lloc (toponímia), les abreviacions, l'ús de les majúscules i minúscules, per assenyalar alguns dels aspectes d'aquest esborrany governatiu. En resposta a aquesta proposta de la Conselleria, en data [22 de desembre de 2023, el Ple de l'AVL va adoptar un acord](#) en què, tot i reconèixer que les solucions lingüístiques contingudes al document "Criteris lingüístics de l'Administració de la Generalitat" segueixen el marc normatiu definit per l'AVL en les seues obres normatives (excepte en certs punts que s'especifiquen amb detall en aquest acord), feia un seguici de consideracions al voltant d'aquesta iniciativa. En concret, es diu que a) hi ha solucions dels Criteris que s'aparten de les formes considerades principals en les gramàtiques normatives valencianes o en el *Diccionari normatiu valencià*; b) hi ha casos d'incoherències relacionades amb l'aplicació del polimorfisme territorial; c) apareixen recomanacions, sobre la base manifestada de buscar una llengua "natural" i "espontània", que se separen del registre formal propi de l'Administració; d) la redacció del text eludeix no sols l'explicitació de l'AVL com a autoritat normativa de referència, sinó també el paper d'esta institució en la consolidació d'un model formal valencià.

Sens dubte, la proposta de Criteris lingüístics per part de la Conselleria és una iniciativa ben curiosa, que en certa manera qüestiona la posició i les competències de l'AVL. Al respecte, cal recordar que l'AVL és una institució estatutària de caràcter públic que, d'acord amb l'article 41 de l'[Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana](#) en la redacció introduïda en la reforma estatutària de l'any 2006, té per funció determinar i elaborar, si escau, la normativa lingüística de l'idioma valencià, que, a més a més, és d'aplicació obligatòria a totes les administracions públiques de la Comunitat Valenciana. Aquesta funció ja la reconeixia l'[article 3 de la Llei 7/1998, de 16 de setembre, de la Generalitat Valenciana, de creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua](#), en disposar que l'AVL és una institució que té per funció determinar i elaborar, si escau, la normativa lingüística de l'idioma valencià, vetlar pel valencià partint de la tradició lexicogràfica, literària i la realitat lingüística genuïna valenciana, així com la normativització consolidada a partir de les denominades Normes de Castelló. El reconeixement estatutari de l'AVL en la modificació de 2006 atorga a aquesta institució una posició institucional rellevant i, el que a hores d'ara potser és més important, en dificulta la supressió i un potencial buidament de les competències atribuïdes per l'Estatut i la seua llei de creació.

5 El valencià, com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana, es pot utilitzar al Congrés dels Diputats

El *Butlletí Oficial de l'Estat* de data 25 de setembre de 2023 va publicar la [modificació del Reglament del Congrés dels Diputats](#) per a permetre l'ús de qualsevol de les llengües oficials de les comunitats autònomes. Es tracta d'una xicoteta però molt substancial modificació del Reglament de 10 de febrer de 1982, per la qual s'incorporarà a l'activitat ordinària del Congrés, incloses les sessions del Plenari, de les comissions i de la Diputació Permanent, l'ús de les llengües que tinguen el caràcter d'oficial en alguna comunitat autònoma. Pel que fa al valencià, d'acord amb l'article 6 de l'[Estatut d'autonomia de la Comunitat Valenciana](#), és la denominació que té la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana, considerat l'idioma oficial i, per tant, la modificació que esmentem en permetrà la utilització al Congrés en els discursos que es pronuncien personalment i de viva veu, així com la presentació de documents en el Registre de la Secretaria General. Tanmateix, la modificació disposa que al *Diari de Sessions* es reproduiran íntegrament les intervencions i els acords del Ple, de la Diputació Permanent i les comissions que no siguen secretes, tant en la llengua cooficial emprada com en castellà. De les sessions secretes, hi haurà acta taquigràfica en la llengua en què s'hagueren pronunciat i en castellà. L'ús de la llengua cooficial també es reconeix respecte de les iniciatives que s'hagen de

publicar al *Butlletí Oficial de les Corts Generals*, que ho seran en castellà i en la llengua oficial corresponent. Aquesta modificació s'acompanya de les previsions transitòries necessàries per tal de garantir l'aplicació pràctica d'aquesta reforma reglamentària.

6 Acció de foment sobre el valencià

L'acció de foment del valencià per part del Consell de la Generalitat no ha estat gaire extensa en aquest semestre, tot i que es mantenen alguns àmbits que tradicionalment han estat objecte de subvencions, com ara l'àmbit festiu, d'acord amb la [Resolució de 29 de desembre de 2023, de la consellera d'Educació, Universitats i Ocupació, per la qual es convoquen les subvencions destinades a la promoció de l'ús del valencià en l'àmbit festiu, llibres de Falles i llibres de Magdalena, per a l'any 2024](#). També continua la impartició de cursos de formació lingüística per al personal de l'Administració de la Generalitat, en compliment de l'article 27 de la [LUEV](#), en el qual es preveu que el Consell fomentarà l'ús del valencià en totes les activitats administratives dels òrgans que en depenen. Aquest text legislatiu, com ja es va dir a les cròniques d'aquesta revista corresponents [al primer](#) i [al segon semestre de 2021](#), es va desenvolupar al [Decret 61/2017, de 12 de maig, del Consell, pel qual es regulen els usos institucionals i administratius](#) de les llengües oficials en l'Administració de la Generalitat. I per a la seua aplicació es va aprovar el [Pla d'acompanyament lingüístic per al personal de l'Administració de la Generalitat](#) com a document sistemàtic dirigit a satisfer les necessitats de les persones amb més mancances i alhora donar resposta a les inquietuds d'aquelles altres que ja posseeixen una competència lingüística en valencià més sòlida. Per donar compliment a aquest pla d'acompanyament, en aquest semestre es publiquen la [Resolució de 27 de setembre de 2023, del director general d'Ordenació Educativa i Política Lingüística, per la qual es convoquen cursos de formació lingüística i tècnica inclosos en el Pla d'acompanyament lingüístic per al personal de l'Administració de la Generalitat](#), i poc després la [Resolució de 17 de novembre de 2023, del director general d'Ordenació Educativa i Política Lingüística, per la qual s'autoritza a impartir cursos de formació lingüística i tècnica inclosos en el Pla d'acompanyament lingüístic per al personal de l'Administració de la Generalitat](#).

L'acció de foment també es projecta sobre l'audiovisual, respecte de les obres que es produïsquen majoritàriament en valencià, d'acord amb allò que disposa la [Resolució de 19 de setembre de 2023, del director general de l'Institut Valencià de Cultura, per la qual es convoquen subvencions per a la producció d'obres audiovisuals a la Comunitat Valenciana per als exercicis 2023, 2024 i 2025](#).

Per acabar, en aquest semestre s'ha introduït al sistema educatiu valencià l'anomenat Portfolio Europeu de les Llengües (PEL), definit com a document personal, basat en el Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR) i promogut pel Consell d'Europa, en el qual les persones que aprenen o han après una llengua poden registrar les experiències d'aprenentatge de llengües i cultures i reflexionar-hi. Aquest document permet que l'alumnat registre els seus avanços, es marque noves metes, reconega com i quan aprén dins i fora del centre escolar, a partir de la reflexió sobre les pròpies experiències i la valoració dels seus progressos. També serveix per a afavorir l'autonomia, millorar l'autoestima i desenvolupar estratègies d'aprenentatge. Aquesta eina es justifica a les disposicions de la [Llei 4/2018, de 21 de febrer, de la Generalitat, per la qual es regula i promou el plurilingüisme en el sistema educatiu valencià](#), en assegurar el domini de les competències plurilingües i interculturals de l'alumnat valencià i també promoure la presència en l'itinerari educatiu de llengües no curriculars existents en els centres educatius. En aquest semestre s'ha publicat la [Resolució de 13 de juliol de 2023, de la Direcció General d'Innovació Educativa i Ordenació, per la qual es regula la sol·licitud de participació i l'aplicació del Portfolio Europeu de les Llengües i el Portfolio Europeu de les Llengües electrònic \(e-PEL 14\) als centres d'Educació Infantil i Primària, d'Educació Secundària, de Formació Professional, de Formació de Persones Adultes i d'escoles oficials d'idiomes de la Comunitat Valenciana, i també s'estableixen les condicions per al reconeixement com a activitat de formació del professorat](#). Aquesta resolució té com a finalitat promoure i coordinar l'aplicació del PEL i de l'e-PEL 14 als avantdits centres, així com fixar els requisits per autoritzar-lo i les condicions per al reconeixement de la participació a través d'una certificació oficial. Cal recordar que l'aplicació del PEL a l'aula té, entre d'altres finalitats, la de promoure l'aprenentatge d'idiomes i el respecte a la diversitat lingüística per a aconseguir que la ciutadania de la Comunitat Valenciana pugui comunicar-se en les dues llengües oficials i en dos idiomes europeus; aprendre a valorar la llengua pròpia i les llengües dels altres com a part del patrimoni cultural europeu i mundial; conèixer

i respectar la realitat pluricultural i plurilingüe, i entendre les relacions que s'estableixen entre les llengües i cultures per a establir-hi ponts de comunicació i punts d'aprenentatge.

7 Onomàstica

En aquest semestre no s'han publicat canvis de denominació de municipis per la forma exclusiva en valencià. No obstant això, sembla interessant l'activitat onomàstica desenvolupada per l'AVL amb la celebració, al mes d'octubre, de la XVI Jornada d'Onomàstica dedicada a la hidronímia. La importància de la hidronímia als estudis de l'Acadèmia no és cosa nova, ja que, dels 125.366 registres que conté actualment el Nomenclàtor Toponímic Valencià, 22.505 són hidrònims.